

POSTVERITAT I VIRTUT

Una de les situacions socials que es posa en relleu l'ús cada cop més ampli del neologisme "postveritat" és la crisi de la confiança comunitària en les societats postmodernes o de capitalisme avançat. L'estratègia política basada en el menyspreu per l'objectivitat dels fets no seria possible sense una pèrdua de valors socials. Però amb aquest fet per ell sol no n'hi ha prou per explicar la postveritat. Ha calgut, a més, que la tecnologia i la multiplicitat d'agents emissors d'informació provoquin una mena de boira sobre la certesa moral d'algunes afirmacions. Situacions o idees que mai ens hauríem cregut (sobre la vida privada, sobre la sexualitat, sobre els negocis), passen a ser dubtades quan moltes veus ho repeteixen a les xarxes socials.

En la societat de la postveritat es produeix una absurda inversió de la lògica, de manera que (en contra del que seria intuïtiu) són els fets el que resulta desmentit per les opinions. Pot semblar paradoxal però els marcs mentals de la gent en una època que es defineix pel poder de les imatges i de la tecnologia pot acabar essent més significatiu que els fets mateixos. Com diu el filòsof britànic Julian Baggini (*Breve historia de la verdad*; Barcelona: Ático de los libros, 2018 – ed or., anglesa 2017), aquesta situació s'ha fet possible per una prèvia crisi en la definició del que són els "fets". Les creences s'han emancipat dels fets segurament en la mesura que la complexitat dels coneixements científics s'ha fet impossible de capir des del vell sentit comú. D'altra banda, moltes ciències socials (especialment l'economia) barregen elements descriptius i prescriptius d'una manera poc clara – i gairebé sempre responen a interessos polítics i empresarials poc transparents. Usant l'esplèndida ironia britànica dels vells temps; Keynes deia que li agradaria que l'economista fos tan professional i objectiu com un dentista. No està malament aquest desig: un dentista sovint dona males notícies (el queixal s'ha corcat, cal treure'l), però actua d'una manera professional i asèptica. Per desgràcia, no es pot dir que economistes, juristes o politòlegs treballin amb la mateixa preocupació per l'asèpsia d'un bon dentista.

Baggini recull una frase molt directa de Roger Scruton: "el relativisme s'ha convertit en el primer refugi dels canalles" i recorda que contextualitzar una afirmació no és exactament el mateix que relativitzar-la. Que una catedral es pugui contemplar des de diverses perspectives no significa exactament que la catedral no existeixi. Que hi hagi "més d'una forma de descriure el món", no vol dir que no hi hagi món. En paraules de Baggini: "*no hi ha fets alternatius, sinó fets addicionals*" (p. 66). Que la veritat no hagi de ser de forma necessària una propietat del grup (socialment) dominant no significa que no hi hagi veritat. Convé no oblidar que, com diu Baggini: "*La historia es complica por un factor que va més enllà dels fets: el poder*" (p. 68). Els fets existeixen i sovint no agraden a la gent que mana. Més enllà, encara, els fets poden ser reinterpretats a partir del descobriment de veritats noves. Però la realitat pot ser coneguda i descrita pel mètode empíric més que per intuïcions místiques o per interessos polítics: "*la veritat empírica és massa modesta per afirmar una certesa absoluta i això la fa encara més*

admirable”(p.54). Qualsevol que vulgui transformar la realitat el primer que ha de fer conèixer amb precisió allò que vol canviar. L'escepticisme no s'ha de confondre amb el cinisme, ni les perspectives alternatives sobre un problema social o científic s'han de confondre tampoc amb suposades “veritats alternatives”.

La veritat no és només un problema empíric (de correspondència entre allò que diem i allò que succeeix. És també un problema de virtut (de probitat) moral. En una societat postmoderna de crisi de la política i d'emergència de “no-llocs” en les ciutats, la vida es torna inhòspita. Potser la postveritat sigui l'aspecte intel·lectual de la precarització de la vida que porta a una absoluta desconfiança intel·lectual i al trencament dels lligams comunitaris. En un moment històric dominat per la còlera social i la manca de lideratges socials, el final de la societat industrial i l'inici d'una època de xarxes social i de precarietat menen a la construcció de relats alternatius i postveritat. Una societat més sofisticada és també molt més fràgil. I la manipulació de la veritat en la postveritat ho testimonia.